

Koirien selkäsairaudet

Välilevyrappeuma ja välilevytyrä

Välilevyn ulompi osa muodostuu vahvasta sidekudosrenkaasta, annulus fibrosus, jonka sisällä on normaalisti geelimäinen ydinosa, nucleus pulposus. Välilevyn tarkoituksena on yhdistää nikamia toisiinsa ja mahdollistaa niiden keskinäinen liikkuvuus sekä vaimentaa iskuja. Välilevyn rappeutuminen on välilevyn aineenvaihduntahäiriö. Välilevyn geelimäinen ydin muuttuu kovaksi kalkkeutuneeksi massaksi. Välilevyn rappeutuminen on normaalia yli kymmenen vuoden ikäisellä koiralla.

Monilla roduilla esiintyy kuitenkin epänormaalia, perinnöllistä välilevyn rappeutumissairautta joka alkaa jo alle vuoden iässä. Tällaisia rotuja ovat mm. mäyräkoirat, tiibentinspanieli, japaninspanieli ja corgi. Kovaksi massaksi rappeutunut välilevyn keskiosa aiheuttaa nikamien liikkussa välilevyn sidekudosrenkaaseen kovan paineen ja joskus sidekudosrenkas repeytyy. Repeytymän kohdalta välilevyn ydin voi pullistua ulospäin kohti selkäydintä. Pieni pullistuma aiheuttaa vain kipua, mutta suuri pullistuma puristaa selkäydintä, jolloin seurauksena on halvaus.

Diagnoosi eli taudinmääritys tehdään oireiden, tunnustelu, hermojärjestelmän tutkimuksen (mm. raajojen refleksit), röntgentutkimuksen ja varjoainetutkimuksen perusteella. Selkäytimen varjoainetutkimus näyttää vaurion tarkan sijainnin. Tarkka sijainti on välttämätöntä tietää, jos potilas tarvitsee leikkaushoitoa.

Välilevytyrän hoito

Oire: Kipuoireet, ei hermotuksen häiriöitä tai hermotuksen häiriöt ovat vain lievät.

Hoito: Lepo noin kuukauden ajan melko pienessä kopissa. Kipulääkkeet tarvittaessa. Lihaksia rentouttavat lääkkeet tarvittaessa. Jos vaiva ei helpota, harkitaan leikkaushoitoa.

Oire: Osittainen halvaus: seisoo vaan ei kävele.

Hoito: Leikkaushoito. Paranemisen ennuste on n. 85 - 90 %.

Oire: Jalat täysin halvaantuneet, mutta syväkiputunto on tallella.

Hoito: Leikkaushoito viimeistään 1-2 vuorokauden kuluessa. Paranemisen ennuste on n. 85 - 90 %.

Oire: Jalat täysin halvaantuneet, syväkiputuntokin on ollut poissa alle 2 vuorokauden ajan.

Hoito: Leikkaushoito mahdollisimman pian.

Oire: Jalat täysin halvaantuneet, syväkiputunto on ollut poissa yli 2 vuorokauden ajan.

Hoito: Ennuste hyvin huono. Kannattaako leikata?

Välilevytyrän leikkaushoito

Välilevytyrän leikkaushoito tarkoittaa sitä, että selkäydintä puristava, pullistunut välilevymassa poistetaan selkäydinkanavasta. Luisen selkäydinkanavan sivulle tehdään reikä, jonka kautta päästään näkemään selkäydinkanavaan ja poistamaan välilevymassa. Leikkaushoito antaa avun suurimmalle osalle halvaantuneista koirapotilaista.

Kaikki leikatut koirat eivät valitettavasti parane täydellisesti. Välilevytyrän aiheuttama puristus on voinut aiheuttaa selkäytimelle vakavan vaurion, joka ei aina täysin parane, vaikka selkäydintä puristava välilevytyrä poistettaisiinkin.

Selkäydinkanavan ahtauma viimeisen lannenikaman ja ristiluun välillä eli lumbosakraalitenoosi

Lannenikamia on koiralla normaalisti seitsemän kappaletta. Viimeinen eli seitsemäs lannenikama niveltyy ristiluuhun. Selkäydin päättyy viidennen lannenikaman kohdalla. Siitä taaksepäin selkäytimen jatkeena luisessa selkäydinkanavassa on kimppu selkäydinhermoja. Isoilla koiraroduilla, kuten saksanpaimenkoira, rottweiler ja mastiffit, melko yleinen vaiva on selkäydinkanavan ahtautuminen viimeisen lannenikaman ja ristiluun välillä. Lääketieteellistä nimeä käyttäen tämän sairauden nimi on lumbosakraalitenoosi.

Ahdas selkäydinkanava voi olla myös synnynnäinen muutos. Saksanpaimenkoirilla nähdään melko yleisesti tilanne, jossa ristiluu on liian alhaalla suhteessa viimeiseen lannenikamaan. Rakenteellisen heikkouden vuoksi kyseiseen nikamaväliin voi kohdistua epänormaali kuormitus, jolloin seurauksena voi olla nikamien välisten nivelsiteiden paksuuntuminen, luupiikkien muodostuminen tai välilevytyrä.

Kaikki nämä sairaudet ahtaavat selkäydinkanavaa. Oireena havaitaan sairauden alkuvaiheessa tunnusteluarkuutta lantiorangan loppuosasta sekä kipua kun takajalkoja käännetään taaksepäin. Makuulta nouseminen ja hyppääminen aiheuttavat usein kipua. Sairauden edetessä takaraajoihin kehittyä halvausoireita. Myös rakon ja peräsuolen sulkijalihaksen hermotukseen voi kehittyä häiriöitä.

Taudinmäärityksessä esitiedoilla ja käsin tehtävällä tutkimuksella on suuri merkitys. Röntgentutkimus antaa tietoa luisista rakenteista. Selkäytimen varjoainetutkimuksesta on apua taudinmäärityksessä vain osalla potilaista. Varjoainetutkimus näyttää muutokset, jotka aiheuttavan puristusta selkäydintä ympäröivään nestetilaan.

Suurella osalla koirista tämä selkäydinnestetila päättyy ennen viimeisen lannenikaman ja ristiluun väliä. Magneettikuvaus ja tietokonetomografiakuvaus ovat parhaita menetelmiä viimeisen lannenikaman ja ristiluun alueen ongelmien selvittelyssä. Viimeisen lannenikaman ja ristiluun välin ahtauman oireet helpottuvat lievissä tapauksissa, kun potilas saa tulehduskipulääkkeitä ja välttää hyppäämistä.

Leikkaushoitoa tarvitaan jos kivut eivät hellitä kipulääkkeillä tai jos takajalkojen lihakset alkavat surkastua tai havaitaan takajalkojen tai virtsarakon halvausoireita. Leikkauksessa poistetaan luisen selkäydinkanavan katto ja mahdollinen välilevytyrä viimeisen lannenikaman ja ensimmäisen ristiniikaman alueelta. Toipuminen leikkauksesta on nopeaa ja ennuste on varsin hyvä.

Nikamien silloittuminen yhteen eli spondyloosi

Spondyloosilla tarkoitetaan selkänikamien kasvamista yhteen, kun nikamien välille muodostuu luiset sillat. Tavallisimmin kyseessä on isoilla koiraroduilla yleisesti tavattava tila, joka yleensä on täysin oireeton. Kipua voi tosin esiintyä silloin, kun luusillat ovat vasta kasvamassa yhteen. Nikamien silloittumisen syynä lienee se, että nikamien välisiin nivelsiteisiin kohdistuu liian suuri rasitus, jolloin luupiikkimuodostus ja luusilloitus alkaa. Nikamien silloittuminen yhteen voi myös olla seurausta useista selkärangan sairauksista, kuten nikamien yliliikkuvuus, nikamien kehityshäiriöt ja bakteeritulehdukset.

Selkäydin kanavan ahtautuminen kaulan alueella eli Wobblersin oireyhtymä

Suurikokoisilla koiraroduilla esiintyy selkärangan kehityshäiriötä, jossa selkäydinkanava ahtautuu

kaularangan takaosassa. Tauti esiintyy tavallisimmin dobermannilla ja tanskandogilla. Tanskandogilla oireet ilmaantuvat yleensä 3-18 kk iässä, dobermannilla usein myöhemmin, vasta 5-9 vuoden iässä.

Sairauden alkuvaiheessa esiintyy yleensä lievää takajalkojen liikehäiriötä, joka tyypillisesti on luonteeltaan paheneva. Sairauden edetessä oireet ilmaantuvat myös etujalkoihin. Kipu ja hermotuksen häiriöt voivat nopeasti pahentua välilevytyrän seurauksena.

Kaularangan kehityshäiriöitä on monenlaisia ja taudin synty on osin tuntematon. Usein kaulanikamien nivelyminen toisiinsa on epänormaalia, jolloin nikaman etureuna pääsee nousemaan, jolloin selkäydinkanava ahtautuu. Dobermannilla kaularangan viimeisen nikaman runko on usein epämuodostunut ja välilevytyrää esiintyy tässä nikamavälissä usein. Nikamien väliset nivelsiteet voivat myös olla paksuuntuneet. Myös selkäydinkanavan yläpuolella oleviin nikamien välisiin niveliin voi kehittyä nivelrikkomuutoksia, luupiikkejä.

Luupiikit voivat painaa selkäydintä. Tällaisia muutoksia havaitaan melko usein tanskandogilla. Taudinmääritys tapahtuu oireiden, hermojärjestelmän tutkimuksen, röntgenkuvauksen ja varjoainekuvauksen avulla. Lieviä oireita voi kokeilla hoitaa särkylääkkeillä ja levolla. Hoidon tulos on usein tilapäinen ja heikko. Vaikeammat tapaukset vaativat leikkaushoitoa. Ennuste on kohtalaisesta varaukselliseen muutosten laajuudesta riippuen.

Nikamien bakteeritulehdus eli Diskospondyliitti

Bakteeritulehdus iholta, virtsateistä tai muualla elimistöstä voi veren mukana kulkeutua selkänikamiin. Tautia tavataan eniten suurikokoisten rotujen keski-ikäisillä yksilöillä. Oireina havaitaan paikallista kipua, kuumetta, haluttomuutta ja laihtumista. Hermotuksen puutoksia ja halvausoireita alkaa esiintyä, kun tulehdus aiheuttaa sellaisia kudosuutoksia (mm. luupiikkimuodostus), jotka painavat hermoja. Taudinmääritys tapahtuu oireiden ja röntgentutkimuksen avulla. Ensisijainen hoito on 4-6 viikkoa kestävä antibioottihoito. Vaikeissa tapauksissa voidaan joutua turvautumaan leikkaushoitoon.

Selkäytimen äkillinen verenkiertohäiriö

Selkäytimen äkillinen verenkiertohäiriö on melko tavallinen halvauksen syy varsinkin suurilla koiraroduilla. Välilevyn ytimestä irtoaa jostain syystä rustomassaa, joka tukkii selkäytimen osaa ravitsevan valtimon. Seurauksena on äkillinen halvaustila, joka ainakin aluksi on selvästi toispuoleinen. Useimmiten halvaus liittyy aktiiviseen liikuntaan.

Heti halvaantumisen jälkeen noin puolen tunnin ajan voi esiintyä levottomuutta ja ilmeisen kipuakin. Sen jälkeen potilas on kivuton. Jos selkäytimen verenkiertohäiriö on vakava, halvaustila voi nopeasti pahentua. Taudinmääritys tehdään esitietojen, hermojärjestelmän tutkimuksen ja selkäytimen varjoainetutkimuksen avulla.

Varjoainetutkimuksella varmistetaan, että kyseessä ei ole selkäytimen kasvainsairaus. Selkäytimen kasvainmassa, johon on äkillisesti tullut verenvuoto, aiheuttaa aivan samanlaiset oireet kuin selkäytimen verenkiertohäiriö. Selkäytimen äkilliselle verenkiertohäiriölle ei ole hoitoa. Potilas paranee itsestään, jos on parantuakseen. Paranemisen ennuste on hyvä, jos potilaan raajojen refleksit eli heijasteet ovat kunnossa. Jos taas raajan tai raajojen refleksit eivät toimi, ennuste on varauksellinen.

Ensimmäisen ja toisen kaulanikaman sijoiltaan meno eli Atlantoaksiaalinen subluksaatio

Ensimmäisen ja toisen kaulanikaman sijoiltaan menoa esiintyy kääpiöroduilla. Sijoiltaanmenon aiheuttaa se, että kyseisten nikamien väliset nivelsiteet ovat epänormaalin heikot. Myös ulkoinen voima, esim. auto-onnettomuus voi vaurioittaa nikamien välisiä siteitä.

Lievissä tapauksissa oireena on voimakas niskakipu. Vakavammissa tapauksissa oireena on kivun lisäksi neliraajahalvaus. Vakava-asteinen nikamien sijoiltaan meno aiheuttaa kuoleman: ydinjatkos puristuu kasaan, josta seuraa hengityskeskusten vaurioituminen ja hengityksen pysähtyminen.

Taudinmääritys tehdään röntgenkuvauksen ja hermojärjestelmän tutkimuksen perusteella. Lieviä tapauksia voidaan hoitaa kaulaa ja niskaa tukevalla siteellä. Vakavammat tapaukset vaativat leikkaushoidon. Molempien hoitomuotojen ennuste on varauksellinen.

Selkäytimen rappeutuminen eli Degeneratiivinen Myelopatia

Selkäytimen solujen aineenvaihdunnan tuntematon ongelma aiheuttaa selkäytimen ennenaikaisen rappeutumisen. Tautia tavataan eniten saksanpaimenkoirilla. Tautiin ei tyypillisesti liity kipuoireita. Oireet alkavat yleensä 6-9 ikävuoden jälkeen. Takajalkojen hermotuksen häiriö aiheuttaa takajalkojen voimattomuutta ja takapään horjumista ja kompurointia.

Kun koira kävellessään vie takajalkaansa eteenpäin, kynnet laahaavat maahan. Tämä aiheuttaa kynsien epänormaalia kulumista. Myös virtsaamis- ja ulostamisongelmia voi esiintyä. Oireiden etenemisnopeus vaihtelee. Halvaustila voi edetä myös etujalkoihin. Parantavaa hoitoa ei ole. Aktiivinen liikunta on tarpeen, että hermotukseltaan heikot takaraajat pysyisivät kunnossa.

Kasvaimet

Useita kasvaintyyppisiä tavataan sekä nikamissa että hermokudoksessa. Kotieläimistämme koiralla hermojärjestelmän kasvaimia esiintyy eniten. Jos kasvain sijaitsee aivoissa, oireena voi olla mm. luonteen muuttumista, uneliaisuutta sokeutta, tasapainohäiriöitä ja kohtauksittaista kouristelua riippuen siitä missä osassa aivoja kasvain sijaitsee.

Selkäytimen kasvainsairaudet aiheuttavat tyypillisesti raajan tai raajojen hitaasti etenevän hermotuksen häiriön. Kipuoireita esiintyy vain harvoin. Hermotuksen häiriö voi tosin tulla äkillisesti esille tai pahentua äkillisesti, jos kasvaimen tulee verenvuoto (ks. selkäytimen äkillinen verenkiertohäiriö).

Taudinmääritys tehdään esitietojen, hermojärjestelmän tutkimuksen, röntgentutkimuksen ja selkäytimen varjoainetutkimuksen avulla. Varjoainetutkimuksessa nähdään selkäytimen epänormaali laajeneminen tai selkäyttimeen kohdistuva puristus. Magneettikuvaus antaa varjoainekuvaukseen verrattuna lisätietoa mm. kasvaimen tyypistä ja levinneisyydestä. Magneettikuvaus on paras tapa todeta aivojen kasvainsairaudet.

Muut hoitomuodot

Osassa selkäsairauksia saavutetaan hyviä hoitotuloksia mm. kiropraktiikalla, fysioterapialla ja akupunktiolla. Yleissääntönä voidaan pitää sitä, että sellaiset sairaudet, joissa selkäydin on puristuksissa, ovat huonompia kohteita näille hoidoille ja myös riskit ovat suurempia. Sen sijaan kipuoireet, joissa kivun aiheuttaja on selkälihasten kramppi tai nikamien välisten nivelten lievät ongelmat, saattavat helpottua kiropraktiikalla, fysioterapialla ja akupunktiolla. Kipeä selkä on siis ensin syytä tutkia perusteellisesti ennen kiropraktiikkaa ja muita manipulaatiohoitoja.

Artikkelin kirjoittaja: [Esa Eskelinen, ELL, pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri](#)